

Силабус
навчальної дисципліни
Історія середніх віків
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма «Історія»
Спеціальність 032 Історія та археологія
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти перший

Викладач (і)	Дмитро Кіосов
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/kiosov/
Контактний тел.	0665880581
Е-mail викладача:	Kiosov.d.97@gmail.com
Графік консультацій	Четвер, 11.10-12.30

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
6/180	30	30	120	іспит

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: середні віки, феодалізм, держава, роздробленість, «аграрна революція», середньовічні міста, християнська церква, хрестові походи,

Мета та предмет курсу: ознайомлення з основними рисами середньовічної європейської цивілізації, характером суспільних взаємин та їх еволюцією; процеси становлення й розвитку феодального суспільства, зокрема політичні (державотворення, взаємин між державами, між світською і церковною владою), соціальні (складання станів, їхні взаємини, обов'язки і права, виокремлення міст і міського населення), культурні (особливості матеріального і духовного життя в епоху Середньовіччя)

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 31.08.2023
(протокол №1)

неповноту аргументації.

ЗК 9. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації

ЗК 12. Порівняння змісту різних текстів, пошук та узагальнення інформації з досліджуваної проблеми

ФК 10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища. ФК 11. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію Та демонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології

ПРН 4. Здатність відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії

ПРН 6. Здатність з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них

ПРН 13. Здатність досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби

ПРН 17. Здатність робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи

Зміст курсу:

Середньовіччя – новий етап розвитку світової історії. Поняття «середні віки» та еволюція його змісту в історичній науці. Предмет та завдання історії середніх віків. Періодизація історії середніх віків та її проблема в історіографії. Місце середньовіччя в світовій історії. Внесок середньовіччя в розвиток європейської цивілізації. Середньовіччя – новий етап розвитку аграрної цивілізації: «аграрна цивілізація»; особливості матеріального, суспільного та духовного життя; зміни в середні віки.

Джерела та історіографія історії середніх віків. Класифікація медієвістичних джерел та сучасні принципи їх опрацювання. Середньовічні моделі історіописання як взаємодія історії та красного письменства (Йордан; Григорій Турський; Исидор Севільський, Ейнгард та ін. хроністи хрестових походів, арабські джерела, праці доби Відродження). Історіографія історії середніх віків. Сучасна історіографія про формування середньовічної європейської цивілізації та феодалізму.

Середньовічні феодальні структури: риси та значення. Виникнення та еволюція поняття «феодалізм». Характеристика матеріального життя. Основні риси політичного та соціально-економічного життя, особливості правової системи.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 31.08.2023
(протокол №1)

Перехід Європи до середньовіччя та його особливості. Криза пізньої Римської імперії: прояви та причини. Основні етапи великого переселення народів. Рух

племен та виникнення варварських королівств. Наслідки великого переселення народів для історії Європи.

Західна Європа в період раннього середньовіччя (V-XI ст.). Франція як класична модель розвитку середньовічного феодального суспільства. Виникнення Франкського королівства. Династія Меровингів. Хлодвіг. «Салічна правда». Суспільно-політичні перетворення у Франкській державі VIII ст.: реформи Карла Мартелла та Пипіна Короткого. Карл Великий та Франкська імперія: значення для Європи та Франції. Зародження феодальної ієрархії. Утворення великого землеволодіння. Феодальна вотчина. Натуральний характер господарства. Розпад імперії Карла Великого. Верденський договір та його значення. Виникнення Французького королівства. Капетинги. Формування ранніх держав у Північній Європі. Англосаксонські королівства в епоху Гептархії. Вторгнення вікінгів на Британські острови. Альфред Великий. Вплив данців. Особливості соціально-політичних процесів на теренах Італії, формування умов децентралізації. Арабське вторгнення на Піренеї та його наслідки. Виникнення єдиної Німецької держави та особливості її розвитку. Оттон I та церковна політика. «Священна Римська імперія».

Еволюція економічного та соціального життя середньовічного суспільства. Демографічні процеси в XI –XV ст.. Внутрішня колонізація та її наслідки. Розвиток сільського господарства, еволюція селянського господарства та феодального помістя. Передумови виникнення міст. Сучасна урбаністика про середньовічне місто. Комунальний рух та його значення, наслідки. Міське самоврядування та організація господарського життя. Еволюція середньовічного суспільства: причини та наслідки.

Франція та Англія XI -XV ст. Передумови формування централізованої держави у Франції. Перші королі. Територіальне об'єднання Франції. Філіп II Август та боротьба з Плантагенетами. Зародження англо-французького суперництва. Консолідація Французького королівства. Реформи Людовіка IX, Філіпа IV Красивого та виникнення станової монархії. Столітня війна. Загострення соціально-політичної боротьби в XIV – XV ст. Людовик XI та завершення централізації. Початок формування абсолютизму.

Нормандське завоювання Англії та його наслідки. Основні напрямки розвитку англійського суспільства в XII ст.. Генріх II Плантагенет та його реформи. Велика хартія вольностей. Громадянська війна та виникнення англійського парламенту. Соціально-політична криза другої половини XIV ст. Війна Білої та Червоної Троянд. Початок правління Тюдорів.

Німеччина та Італія XII -XV ст. Боротьба імператорів та пап за інвеституру. Вормський конкордат та його значення. Політика Гогенштауфенів – спроба централізації Німеччини. Роль імперської ідеї. Передумови децентралізації. Зміни в становищі імперської влади. «Золота булла» Карла IV

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 31.08.2023
(протокол №1)

Люксембурзького. Відокремлення німецьких земель. Соціально-економічний розвиток. Гамбурги та їх роль в Німеччині та Європі.

Своєрідність процесів в Італії: причини та наслідки. Формування системи міст-держав. Еволюція політичного устрою італійських держав.

Скандинавські та Піренейські країни в XI -XV ст. Данія, Швеція, Норвегія. Соціально-економічний розвиток Скандинавських країн. Розвиток міст та бюргерство. Політичне протистояння Данії та Норвегії. Скандинавські країни та Ганзейський союз. Епоха уній в Північній Європі: причини, значення. Кальмарська унія. Іспанія та Португалія. Реконкіста. Формування християнських держав на Піренейському півострові. Особливості Леоно-Кастільського та Арагоно-Каталонського королівств. Виникнення об'єднаного Іспанського королівства. Початок морських походів Португалії та Іспанії.

Міжнародні відносини доби середньовіччя. Зміст міжнародних відносин раннього середньовіччя. Дипломатична служба. Етно-демографічні процеси та їх вплив на міжнародні відносини. Роль християнської церкви. Хрестові походи. Духовне життя середньовічної доби. Суспільна концепція «трьох станів». Трансформація соціальної структури в XIV –XV ст. Поява дворянства. Світогляд. Теологія та схоластика. Школи, університети, бібліотеки. Зародження дослідного знання. Історіописання. Героїчний епос. Рицарська, міська та народна культури. Особливості ментальності населення. Розвиток архітектури та мистецтва.

Християнська церква в середні віки. Схизма 1054 року. Спроби церковної унії. Християнські ордени. Середньовічні ересі. Інквізиція. Католицька церква в XIV – XV ст..

Методи навчання: лекція, евристична бесіда, практична робота, створення ситуації інтересу в процесі викладання, методи контролю і самоконтролю, самооцінювання, взаємооцінювання

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): полягає реалізації таких завдань: ознайомлення з основними рисами середньовічної європейської цивілізації, характером суспільних взаємин та їх еволюцією; процеси становлення й розвитку феодалного суспільства, набуття досвіду здобуття інформації з різноманітних джерел та її презентації відповідно до обраної теми, зосередження уваги на набутих під час навчання компетентностей на практичних заняттях (15%), презентація самостійно опрацьованої інформації (15%), розробка завдання в межах навчальної (20 %). Іспит передбачає співбесіду за питаннями для самоконтролю й складає 50% у загальній оцінці.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Мультимедійний проектор, маркери, власні мобільні пристрої.

Система оцінювання та вимоги:

За роботу на практичних заняттях студент може отримати максимально 20 балів. Розподіл балів здійснюється таким чином: 5 балів – за повну, логічно побудовану, добре аргументовану та проілюстровану прикладами доповідь, 4 –

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 31.08.2023
(протокол №1)

за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення,
проілюстроване прикладами, 3 – відповідь на запитання за його сутністю з

наведенням деяких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення, приклади.

Виконання завдання оцінюється у 10 балів та конкретизується самим завданням. До уваги береться повнота охоплення основних сюжетів теми, правильність виділення головного, вміння структурувати матеріал, використання зображувальних засобів, доцільність ілюстрацій, композиційна та стилістична правильність тощо.

Розробка завдання в межах навчальної теми оцінюється у 20, при цьому оцінюється: вибір та обґрунтованість методів дослідження, розробка їх супроводу.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

1. Балух В.О., Возний І.П., Коцур В.П. Історичні портрети античності та середньовіччя. Чернівці: 2007.
2. Блок М. Феодальне суспільство. К., 2001.
3. Бродель Ф. Ідентичність Франції. У 2-х т. К.: 2014.
4. Войтович Л., Козак Н., Овсієвський Ю, Чорний М. Medium Aevum: Середні віки: Підручник. Львів, 2010.
5. Волинка Г.І. Філософія стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2005.
6. Дейвіс Н. Історія Європи. К.: Основи, 2000.
7. Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк. М.: 2001.
8. Зайбт Ф. Блиск і вбогість Середньовіччя. Львів, 2008.
9. Історія західно-європейського Середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М.О. Рудь: Навчальний посібник К., 2005.
10. Історія середніх віків. Практикум. К.2017.
11. Крижановська О.О. Історія середніх віків. К., 2004
12. Ле Гофф. Цивілізація середньовічного Заходу. К.: Основи, 2005.
13. Лінч Дж. Середньовічна церква. К., 1994.
14. Февр Л. Бої за історію. Х., 2004.

Інформаційні ресурси:

15. <http://www.history.org.ua/>
16. <http://www.besthistorysites.net/>
17. <http://www.irbis.nbu.gov.ua/>
18. <http://incognita.day.kyiv.ua/exposition>
19. <https://nmiu.org/>
20. <http://esu.com.ua>